

Det är klart och kallt. Så här fram på förmiddagen när solen hunnit upp en bit över skogarna är dalens vintervärld ett nästan svindlande panorama av snö och ljusspel. Sällan har jag sett dalen så här. All mark är täckt av halv-meterdjup bländande snö.

Nattens hårda vind, som nu inte ens finns kvar som en skälvning har slipat alla snöfält med osviklig precision. Stelnade vågkonturer är ristade mellan dungar och stentoppar.

Runtom strålar vinterklädda skogar. Snötunga grenar i oändlighet. Och så den flacka solens strålkastare. Ljus i snökristaller-
nas minsta skrymsle.

Kalla långa skuggor spretar ut över sluttningarna. Himlens valv gnistrar som is.

Länge går jag här längs dalens väg utan att ett enda ljud når mig. Motorläten och gårdsljud sugts upp i en dov snötystnad.

Från skogen hörs en och annan mesröst. Några björktrastar flyger över. Långt bort över skogen svänger en svart skugga. Några korthuggna lock avslöjar en korp.

Det har varit vinterns första egentliga köldnatt. Många talgoxar har aldrig krupit ur den holk de sökte nattviste i går kväll.

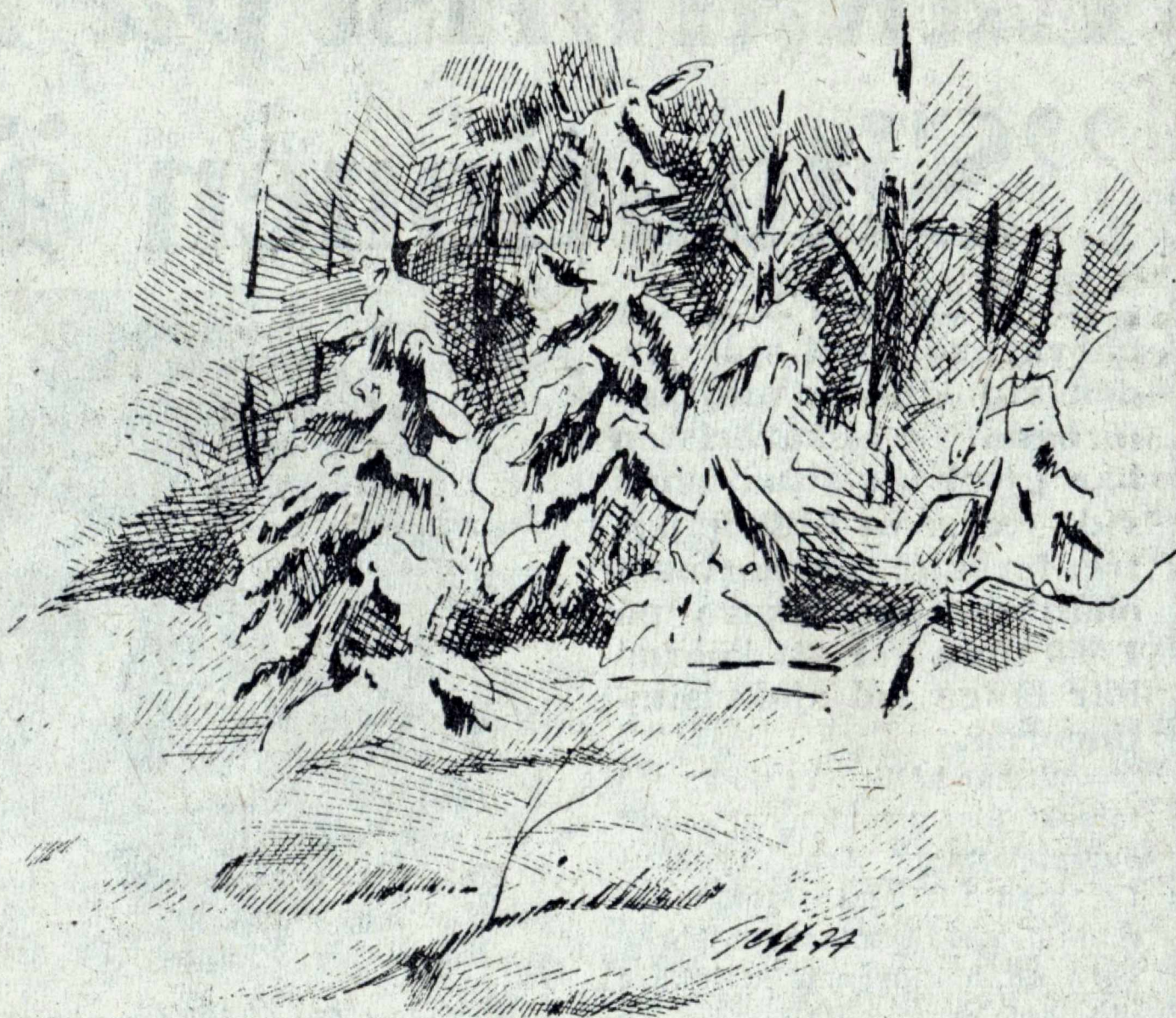
En hård gallring sker dessa snödjupa januarinätter. Många kungsfåglar ramlar ihjälfrusna av sin nattkvist. Decembers köldknäppar är alltid värst. Då är dagarna ännu så pass korta att tiden för matsök inte räcker till.

När mörkret faller har den lilla fågelkroppen inte tillräckligt med bränsle för att klara de många farliga nattimmarna. Kungsfågelstammen som de senaste årens mildvintrar har hjälpt till en topp kommer åter att decimeras kraftigt.

Gärdsmygar och kungsfiskare är ett par andra som drabbas av klimatets lägre extremvärden.

Sverige ligger egentligen i en djurgeografiskt föränderlig gränzon. Varma milda vintrar växlar med snödjupa kalla. Detta får omedelbara återverkningar i djurstammarna.

Längre mot norr är artsammansättningen mera stabil. Antalet arter är betydligt färre och mera välanpassade. Det finns ett

par s k djurgeografiska regler som de flesta arter där lever upp till.

Den s k Bergmanns regel hävdar att kroppsstorleken hos en art ökar ju längre mot norr man kommer. De i norr etablerade fåglarna blir tyngre än de längre söderut boende.

Ett talande bevis för att t ex gärdsmygar och kungsfåglar, våra minstingar slås ut först vid köldknäppar. Den s k Allens regel hävdar att kroppens förlängningar, näbb och ben blir kortare i kallare områden.

Den icke fjäderskyddade värmeutstrålning ytan blir med andra ord mindre.

Den sista regeln skulle tala för att t ex sådana fåglar som häger och rördrom, med stora värmeutstrålning delar skulle ha svårt att klara verklig kyla. Så är också fallet.

Förra vintern dog mängder av dessa båda arter. Det är ju inte heller ett naturligt tillstånd för t ex hägrarna att övervintra. Milda vintrar ger dem den "fula" ovanan, vilket kan straffa sig. Fiskätande djur, t ex hägern är dock som regel relativt feta, och klara därför av en eller annan köldnatt. Men inte i längden.

I Post och Inrikes Tidningar nr 87 1761 hittade jag den här noti-

sen: "En häger har nyligen blifwit skuten wid siön Roxen. Denne Fogel hade 15 lod Späck, och tyckes således af wilda foglar wara den Späckfullaste".

En kanske något diskutabel slutsats om hägern men ändå med viss sanning. Ett av de mest egendomliga beteendena när det gäller köld och vinter visar den ganska okända rosenmåsen upp.

När andra fåglar flyttar tusentals kilometer söderut för att komma undan vintern i norr färdas den i stället norr ut för att tillbringa vintern intill nordpolen, i ständigt mörker, i nästan oavbrutet stormväder och i konstant 40 gradig kyla.

Där har anpassningen nått sin fulländning.

Här i den snöbäddade dalen råder ändock samma villkor att överleva! Solen spelar över gnistrande skogar. De köldsvaga kungsfåglarnas mål är här det samma som rosenmåsens i ishavsnatten.

Köldens tid kan verka oändlig så här i midvintern. Ett har alla gemensamt i vinterns dal. Viljan att överleva är okrossbar. Många gånger större än förmågan.

Tystnaden sveper in de tunga granarna. Himlen står kall som kristall över dalen.

GÖRAN BERGENGREN